

АНОТАЦІЯ

Харченко Ю. П. Інституціональне забезпечення територіальної організації господарства України в сучасних умовах. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Національний університет «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Чернігів, 2024.

Дисертація присвячена поглибленню теоретичних положень та розробленню прикладних засад активізації інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України з урахуванням сучасних умов регіонального розвитку.

У дисертаційній роботі досліджено сутність дефініції «територіальна організація господарства». З урахуванням результатів аналізу її змісту, вивчення теоретичних та методологічних положень інституціоналізму, аналізу сутності таких категорій як «інститут», «інституція», «інституціоналізм», «інституціональне середовища» та «інституціональний механізм» конкретизовано зміст інституціонального забезпечення територіальної організації господарства. На основі застосування системного підходу було визначено зміст системи такого забезпечення, що дало можливість розглянути таке забезпечення як цілісний об'єкт з притаманними йому функціями, властивостями та принципами.

У дисертації вагома увага приділена обґрунтуванню методологічної платформи дослідження формування та удосконалення інституціонального забезпечення територіальної організації господарства, яку сформульовано на основі використання концептуальних положень інституціоналізму, теорій регіональної економіки та розвитку продуктивних сил. Це дозволило сформулювати гносеологічну модель пізнання сучасного стану та особливостей модернізації такого забезпечення, виокремити магістральні методи такої моделі, сформулювати базові принципи її використання.

Також обґрунтовано теоретичні положення відновлювально-реконструктивної парадигми модернізації економічних систем у післякризовий період, що дало можливість описати сутність інституціонального базису територіальної організації господарства з урахуванням концептуальних підходів зазначеної парадигми, розкрити зміст його базових закономірностей та систематизувати у три групи основні принципи формування, функціонування та розвитку такого базису. Запропоновано розширити групу принципів розвитку принципом інклюзивності, обґрунтовано його сутність.

Сформульовано методичний підхід до емпіричного дослідження стану інклюзивного розвитку регіону, який полягає у розрахунку композитного індексу такого розвитку, який формується на основі обчислення наступних компонентів: субіндекс реального стану продуктивних сил, субіндекс соціальної стратифікації та спадкоємності поколінь та субіндекс екологічної безпеки і сталості розвитку.

Конкретизовано основні перешкоди забезпечення сучасного регіонального розвитку України, інклюзивного розвитку регіонів країни. На основі такого аналізу запропоновано актуальні напрямки удосконалення інституціонального забезпечення

територіальної організації господарства. Визначено вектори підвищення ефективності роботи органів влади для забезпечення зростання якості зазначеного забезпечення, які були розподілені у дві групи: для органів регіональної влади та для органів місцевого самоврядування і територіальних громад.

Ключові слова: інституціоналізм, регіональний розвиток, територіальна організація господарства, інклюзивність, модернізація продуктивних сил, регіон, інституціональне забезпечення.

ABSTRACT

Kharchenko Yu.P. Institutional support of territorial organization of the Ukraine's economy in current conditions. – Qualification scientific work as a manuscript.

Doctoral thesis in Economics by specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy. – National University “Chernihiv Polytechnic” Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2024.

The dissertation is devoted to deepening the theoretical provisions and developing the applied foundations for activation of the institutional support of the territorial organization of the Ukraine's economy, taking into consideration current conditions of the regional development.

In the dissertation, the essence of the definition “territorial organization of economy” is studied, which is proposed to be considered as purposeful coordination between productive forces of the territory, business entities, local authorities and local self-government, which is carried using a range of legal, economic, organizational methods, mechanisms of their application to ensure the systematic and harmonious development of individual territories of the country.

Taking into account the results of the analysis of the content of categories “territorial organization of economy”, the study of theoretical and methodological provisions of institutionalism, the analysis of the essence of such categories as “institute”, “institution”, “institutionalism”, “institutional environment” and “institutional mechanism”, the content of institutional support for territorial organization of economy is specified as follows: institutional support of the territorial organization of economy – a set of social norms (political, economic, psychological) that determine the specifics by implementing the process of purposeful coordination between productive forces of the territory, business entities, local authorities and local self-government, which is carried out using a range of legal, economic, organizational methods, mechanisms of their application to ensure systematic, harmonious and effective development of individual territories of the country. Accordingly, based on the application of a systematic approach, the content of the institutional support system for the territorial organization of economy is determined, which made it possible to consider such support as an integral object with its inherent functions, properties and principles.

In the dissertation, considerable attention is paid to substantiation of the methodological research platform for formation and improvement of the institutional support for the territorial organization of economy, which is formulated using conceptual provisions of institutionalism, theories of regional economies and placement of productive forces. This made it possible to formulate an epistemological model of knowledge of the current state and features of modernization of such provision, to highlight the main methods of this model, to formulate the

basic principles of its use and to develop new scientific approaches for studying current trends in the regional development of the country, to describe macroeconomic changes that affect this development.

Theoretical provisions of restoration and reconstructive paradigm of modernization of economic systems in the post-crisis period are also substantiated that made it possible to describe the essence of the institutional basis of the territorial organization of economy, taking into account conceptual approaches of this paradigm, to highlight and reveal the content of its basic laws and modern principles of modernization.

A methodological approach to the empirical study of the state of inclusive development of the region is formulated, which consists in calculating the composite index of such development, which is formed based on the calculation of the following subindexes: subindex of the real state of productive forces, subindex of social stratification and generational continuity, and subindex of the environmental safety and sustainable development. This allowed us to conduct a thorough study of the current state of the inclusive regional development in Ukraine.

In the dissertation work, considerable attention is paid to substantiating the essence and methodological aspects of the institutional basis of the territorial organization of economy. In particular, the basic principles of formation (legality, scientific nature, priority, cohesion, consistency, transparency), functioning (hierarchy, axiology, synergy, complementarity, unitarity, adaptability), and development (consistency, immanence, existential, inclusivity, heuristics, relevance, emergence) of this basis are identified and systematized into three groups. It is proposed to expand the group of development principles by the principle of inclusivity, and its essence is justified.

The main obstacles to ensuring the modern regional development of Ukraine, effective territorial organization of economy, and inclusive development of the country's regions are specified. Based on this analysis, current directions for improving the institutional support of the territorial organization of economy are proposed. The factors for improving the efficiency of government bodies to ensure the growth of the quality of this provision were also identified, which were divided into two groups, namely: for regional authorities and for local self-government bodies and territorial communities. This made it possible to deepen the theoretical and applied provisions of the functioning of the institutional basis of such organization, to specify the features of its change as a result of the transformation of the institutional space of the regional development.

Keywords: institutionalism, regional development, territorial organization of economy, inclusivity, modernization of productive forces, region, institutional security.